ПРАЛЕТАРЫІ УСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

Гомельскі ўніверсітэт

ОРГАН ПАРТКОМА, РЭКТАРАТА, КАМІТЭТА ЛКСМБ І ПРАФКОМАЎ ГОМЕЛЬСКАГА ДЗЯРЖАЎНАГА УНІВЕРСІТЭТА

№ 19 (542) | Субота, 28 мая 1983 года | Газета заснавана ў верасні 1969 года. Выходзіць раз у тыдзень | Цана 2 кап

ЗА ВАЖКІ ЎКЛАД У ХАРЧОВУЮ ПРАГРАМУ

25 мая ў актавай зале адбыўся сход камсамольскага актыву універсітэта. Абмеркавана пытанне «Асабісты ўклад кожнага ў выкананне Харчовай праграмы — справа камсамольскага гонару».

З дакладам выступіў сакратар камітэта ЛКСМБ С. У. Аўсеенка.

Адбыліся ажыўленыя спрэчкі. У іх прынялі ўдзел: А. Шэвель — сакратар камсамольскага бюро гістфіла, М. Дзергачоў — начальнік штаба працоўных спраў фізічнага факультэта, А. Кавальчук — член камсамольскага бюро арганізацыі выкладчыкаў і супрацоўнікаў, І. Казімір — камандзір спецыялізаванага атрада жывёлаводаў «Сож» матэматычнага факультэта, Н. Самуйлік — член камітэта ЛКСМБ, студэнтка 5-га курса фізічнага факультэта.

У рабоце сходу прыняў удзел і выступіў прарэктар універсітэта А. І. Балтоўскі.

На сходзе прыняты павышаныя сацыялістычныя абавязацельствы на прадстаячы трэці працоўны семестр.

Справаздачу аб сходзе камсамольскага актыву чытайце ў наступным нумары нашай газеты.

АГУЛЬНАУНІВЕРСІТЭЦКІ ПАРТЫЙНЫ СХОД

Учора ў актавай зале адбыўся адкрыты агульнауніверсітэцкі партыйны сход. Абмеркаваны задачы партыйнай арганізацыі і калектыву ГДУ, якія вынікаюць з пастановы бюро ГК КПБ ад 7 красавіка 1983 г. «Аб рабоце парткома і рэктарата Гомельскага дзяржаўнага універсітэта па падрыхтоўцы і выхаванню прафесарска-выкладчыцкіх кадраў, павышэнню іх грамадска-палітычнай актыўнасці ў святле патрабаванняў лістападаўскага (1982 г.) Пленума ЦК КПСС». З дакладам выступіў сакратар парткома М. І. Старавойтаў.

Па абмеркаванаму пытанню прынята адпаведная пастанова.

На сходзе заслухана інфармацыя намесніка сакратара парткома па ідэалагічнай рабоце У. М. Калмыкова аб выкананні пастановы агульнауніверсітэцкага партыйнага сходу ад 15 кастрычніка 1982 г., на якім абмяркоўваліся задачы кафедр грамадскіх навук у святле XXVI з'езда КПСС, пастаноў партыі і ўрада.

Справаздача з учарашняга партыйнага сходу будзе надрукавана ў наступным нумары нашай газеты.

СПРАВАЗДАЧЫ І ВЫБАРЫ Ў ПАРТГРУПАХ

Завяршаецца справаздачна-выбарная кампанія ў партыйных групах факультэтаў і структурных падраздзяленняў універсітэта. Камуністы падводзяць вынікі сваёй работы за прайшоўшы перыяд, адзначаюць дасягнутыя поспехі, указваюць на меўшыя месца недахопы з мэтай іх ухілення і забеспячэння больш высокіх паказчыкаў па ўсіх напрамках дзейнасці.

24 мая адбыўся справаздачна-выбарны сход партгрупы кафедры эканомікі працы. Заслуханы і актыўна абмеркаваны справаздачны даклад партгрупорга В. С. Каржова.

У рабоце сходу партгрупы прыняла ўдзел і выступіла першы сакратар Цэнтральнага РК КПБ, член ЦК КПБ Г. М. Кускова.

У гэты ж дзень адбыўся справаздачна - выбарны сход партгрупы кафедры філасофіі. Заслуханы і абмеркаваны справаздачны даклад партгрупорга В. С. Наважылава.

У рабоце сходу партгрупы прыняла ўдзел і выступіла інструктар аддзела прапаганды і агітацыі Цэнтральнага РК КПБ М. А. Беразоўская.

Партгрупоргамі на сходах выбраны: на кафедры эканомікі працы — В. С. Каржоў, на кафедры філасофіі — В. С. Наважылаў.

У ПАРТКОМЕ

На гэтым тыдні ў сераду адбылося чарговае пасяджэнне партыйнага камітэта. Разгледжаны вынікі вучобы ў сістэме партыйна-палітычнай і эканамічнай адукацыі універсітэта. Паведамленне зрабіў намеснік сакратара парткома па ідэалагічнай рабоце У. М. Калмыкоў. Выступілі таксама сакратар парткома М. І. Старавойтаў і сакратары партыйных бюро.

Прынятая пастанова накіравана на далейшае ўдасканальванне і якаснае паляпшэнне марксісцка-ленінскай і эканамічнай адукацыі ў калектыве універсітэта.

Партыйны камітэт зацвердзіў камандзіраў і камісараў студэнцкіх атрадаў, састаў СБА «Дружба-83», разгледзеў некаторыя іншыя пытанні універсітэцкага жыцця.

СЕСІЯ НАБІРАЕ ТЭМП

У кожным корпусе універсітэта пануе цяпер асаблівы настрой — хвалюючы. Гэта і зразумела: ідзе чарговае выпрабаванне на веды студэнтаў — залікова-экзаменацыйная сесія. Абыякавасці, недобрасумленнасці ў адносінах да сябе яна «не любіць». Праўда, не ўсе гэта чамусьці ўсвядомілі. Таму здараюцца прыкрыя зрывы і «правалы». Іх прычыны шукаць далёка не трэба — пропускі заняткаў, абыякавыя адносіны да вучобы і недастаткова строгі кантроль за дысцыплінай з боку куратараў, дэканатаў. Адсюль і адпаведныя вынікі — невысокі ўзровень паспяховасці ў час сесіі. Асабліва гэта датычыць геалагічнага факультэта, дзе сесія у асноўным завяршылася і вынікі яе — не зусім радасныя.

У разгары экзамены на эканамічным, біялагічным факультэтах, факультэце фізвыхавання.

НА ЗДЫМКУ: экзамен па гісторыі КПСС у студэнткі геафака прымае асістэнт кафедры гісторыі КПСС У. В. НЯМКЕВІЧ. Веды А. БОНДАРАВАЙ ён ацаніў вышэйшай адзнакай.

Трэцякурсніца эканамічнага факультэта спецыяльнасці «Эканоміка працы» Наталля Маханько добра вучыцца, паспяхова здае экзаменацыйныя сесіі. У яе заліковай кніжцы толькі дзве добрыя адзнакі, астатнія — «выдатна». Трывалыя веды паказвае Наташа і ў бягучую сесію. Так, на экзамене па планаванню народнай гаспадаркі, які прымаў в. а. загадчыка кафедры галіновых

Заўтра — Дзень хіміка

СЛУЖЫЦЬ НАРОДУ

У рашэнні ключавых народна-гаспадарчых задач адно з вядучых месц належыць хіміі. Цяжка пераацаніць яе значэнне і ў вырашэнні Харчовай праграмы.

Хімія сёння — гэта багацейшая сыравінная база практычна для ўсіх галін прамысловасці. Ад наменклатуры і якасці хімічнай прадукцыі ў значнай меры залежыць тэхнічны ўзровень усіх галін народнай гаспадаркі, дабрабыт савецкага чалавека.

У рашэннях XXVI з'езда КПСС вызначаны і навукова абгрунтаваны план усебаковай хімізацыі сельскай гаспадаркі. Намечана і ажыццяўляецца грандыёзная праграма работ па расшырэнню магутнасцей прадпрыемстваў, якія выпускаюць мінеральныя ўгнаенні і хімічныя сродкі аховы раслін.

У развіцці прамысловасці мінеральных угнаенняў хімікі нашай краіны дасягнулі вялікіх поспехаў. Цяпер Савецкі Саюз трывала ўтрымлівае першае месца ў свеце па іх вытворчасці.

Адначасова з павелічэннем пастаянна пашыраецца асартымент прадукцыі з палепшанымі фізічнымі ўласцівасцямі і павялічаным утрыманнем пажыўных рэчываў. Так, з 1980 г. мінеральныя ўгнаенні пастаўляюцца сельскай гаспадарцы ў асноўным у выглядзе гранул, што дае магчымасць лягчэй іх перавозіць і захоўваць.

Вялікі ўклад хіміі ў развіццё розных галін сучаснай тэхнікі. Гэта матэрыялы для квантавай электронікі, люмінафоры, якія валодаюць высокай манахраматычнасцю свячэння, хімічнай стойкасцю, цвёрдыя электраліты, высокаэфектыўныя каталізатары і мацнейшыя акісляльнікі.

Развіццё ўсіх галін хімічнай індустрыі цесна звязана з тэхнічным узроўнем хімічнага машынабудавання, у прыватнасці, з выпускам новых відаў машын для сельскай гаспадаркі і павышэннем іх працаздольнасці. Супрацоўнікі кафедры хіміі сумесна з праблемнай навукова-даследчай лабараторыяй фізіка-хімічных працэсаў трэння універсітэта ў гэтым годзе прыняла ўдзел у рашэнні задач, звязаных з павышэннем даўгавечнасці і працаздольнасці вузлоў трэння ў машынах і механізмах. Распрацаваны прапановы для Дзяржплана БССР па выкарыстанню звышпластычных сплаваў у вузлах трэння камбайна КСК-100, які выпускаецца вытворчым аб'яднаннем «Гомсельмаш».

Рэалізацыя гэтых прапаноў дазволіць істотна палепшыць якасць і прадоўжыць тэрмін службы камбайна.

Выкладчыкі кафедры хіміі сумесна з фізічным факультэтам праводзяць работы, якія даюць магчымасць навукова-абгрунтаванага падыходу да рашэння праблем сельскай гаспадаркі. У прыватнасці, сумесная іх дзейнасць дазваляе рэгуляваць уносімыя мікраўгнаенні і ўлічваць уплыў, накапленне і размеркаванне іх у раслінах.

Ахова навакольнага асяроддзя — адна з самых актуальных праблем нашага стагоддзя. У нашай краіне пытанні рацыянальнага выкарыстання і аховы глеб, недраў, расліннага і жывёльнага свету, паветранага і воднага басейна — знаходзяцца ў пастаянным полі зроку партыі і ўрада. Хімікі нашага універсітэта таксама ўносяць пэўны ўклад у вырашэнне гэтай задачы. Імі вядуцца работы па вызначэнню мікраэлементнага саставу прамысловых і прыродных аб'ектаў, што можа быць выкарыстана пры распрацоўцы праблем, звязаных з аховай навакольнага асяроддзя.

У. ЛАЗБЕНЬ,
старшы выкладчык кафедры хіміі.

ВІНШУЕМ!

Рэктарат, партком, грамадскія арганізацыі універсітэта, дэканат эканамічнага факультэта, кафедра АМАЭІ горача віншуюць асістэнта гэтай кафедры БАГДАНАВА Міхаіла Іванавіча з выпадку паспяховай абароны дысертацыі на атрыманне вучонай ступені кандыдата эканамічных навук.

* * *

Рэктарат, партком, грамадскія арганізацыі універсітэта, дэканат эканамічнага факультэта, кафедра АМАЭІ горача віншуюць асістэнта гэтай кафедры ГРОМАВА Віктара Іванавіча з паспяховай абаронай дысертацыі на атрыманне вучонай ступені кандыдата эканамічных навук.

ХРОНІКА

ГУТАРКІ АБ ПАРТЫІ

ВЯЛІКІ ШЛЯХ БАРАЦЬБЫ І ПЕРАМОГ

ДА 80-ГОДДЗЯ II З'ЕЗДА РСДРП

Сёлета савецкі народ адзна-е 80-ю гадавіну II з'езда СДРП, на якім была створа- партыя рабочага класа Ра- і бальшавізм канчаткова орміўся як цячэнне палітычй думкі і як палітычная парія. У яе вытокаў стаяў У. І. енін, які распрацаваў яе тэатычныя, палітычныя і арганіцыйныя прынцыпы. З яго ем і дзейнасцю створанай ім амуністычнай партыі звяза- самыя выдатныя здзяйснен- XX стагоддзя, якія аказалі і рацягваюць аказваць велізаре ўздзеянне на ўвесь ход сустнага развіцця.

Пралетарская партыя новага ыпу ствaралася на пераломым рубяжы дзвюх эпох сусветай гісторыі, калі капіталізм ступіў у сваю апошнюю стаыю і на парадак дня паўстаў эвалюцыйны пераход ад капіалізму да сацыялізму. Сацыьныя канфлікты з асаблівай лай праявіліся ў Расіі, якая ала пунктам усіх супярэчнацей капіталізму. Тут наспява- народная рэвалюцыя супаць царызму. Сюды з Заходй Еўропы перамясціўся цэнтр іжнароднага рабочага руху. У тых умовах тэарэтычная і рактычная дзейнасць У. І. Лена была накіравана на тое, аб ідэйна ўзброіць і арганізаыйна з'яднаць расійскі пралеарыят напярэдадні надыхозячай рэвалюцыі, стварыць цэнтралізаваную і паслядоўна рэвалюцыйную партыю, здольную кіраваць яго класавай барацьбой. Выступіўшы пераемнікам і прадаўжальнікам справы К. Маркса і Ф. Энгельса, У. І. Ленін абагуліў і крытычна прааналізаваў вопыт расійскага і міжнароднага рабочага класа, распрацаваў вучэнне аб партыі, яе ідэйную аснову, арганізацыйныя прынцыпы, стратэгію і тактыку. Ленінскія прынцыпы будовы і дзейнасці партыі адлюстроўвалі не толькі асаблівасці рабочага класа Расіі, але і патрэбы новай эпохі, калі перад сусветным рабочым рухам у цэлым паўстала задача стварэння марксісцкай партыі, калі існаваўшы тып сацыял-дэмакратычных партый, якія каціліся да рэфармізму і згодніцтву з буржуазіяй, зжываў сябе.

Дзейнасць створанага па ініцыятыве і пад кіраўніцтвам У. І. Леніна Пецярбургскага «Саюза барацьбы за вызваленне рабочага класа», які з'явіўся зачаткам рэвалюцыйнай партыі, I з'езда РСДРП, што адбыўся ў 1898 годзе ў Мінску, сталі важнымі вяхамі на шляху яе стварэння.

Ва ўмовах, калі заснаванне партыі было апавешчана, але яна не мела ні праграмы, ні статута, ні кіраўніцтва з адзінага цэнтра, у ёй панаваў ідэйны разлад і арганізацыйнае кустарніцтва, У. І. Ленін вядзе ўпартую барацьбу за ідэйны разгром апартунізму, за стварэнне партыі новага тыпу. Ён прапанаваў адзіна правільны ў тых умовах план яднання сацыял-дэмакратычных рабочых арганізацый у адзіную партыю пры дапамозе агульнарускай палітычнай газеты, якая павінна была з'явіцца цэнтрам іх ідэйнага і арганізацыйнага з'яднання. Такой газетай стала ленінская «Искра», кіраўніком і ідэйным натхняльнікам якой быў Уладзімір Ільіч. Пры яго самым актыўным удзеле рэдакцыя «Искры» падрыхтавала праекты праграмы і статута, правяла складаную работу па падрыхтоўцы і скліканню II з'езда партыі.

З'езду прадстаяла вырашыць карэнныя пытанні арганізацыі і дзейнасці партыі. Іх абмеркаванне праходзіла ў вельмі вострай ідэйнай барацьбе паміж прадстаўнікамі рэвалюцыйнага і апартуністычнага напрамкаў. Ад зыходу гэтай барацьбы залежала, якая — рэвалюцыйная ці рэфармісцкая — будзе створана партыя, будучыня рабочага руху ў Расіі. У гэтай барацьбе перамагла ленінская, рэвалюцыйная лінія. Праграма, прынятая II з'ездам РСДРП, з'явілася выдатным дакументам творчага марксізму, самай рэвалюцыйнай у свеце праграмай рабочай партыі. Яна арганічна спалучыла дэмакратычныя і сацыялістычныя задачы рэвалюцыйнай барацьбы пралетарыяту, галоўнай бліжэйшай мэтай вызначыла звяржэнне царызму і ўстанаўленне дэмакратычнай рэспублікі. Гэта стварала ўмовы для пераходу да сацыялістычнай рэвалюцыі, утварэння дыктатуры пралетарыяту і сацыялістычнай перабудовы грамадства. Праграма прадугледжвала знішчэнне нацыянальнага гнёту ў краіне як частку дэмакратычных пераўтварэнняў. Гэта была тады адзіная ў міжнародным рабочым руху праграма, якая ўтрымлівала патрабаванні дыктатуры пралетарыяту.

Прыняццем Праграмы з'езд заклаў асновы ідэйнага адзінства РСДРП, у Статуце партыі былі сфармуляваны арганізацыйныя прынцыпы яе будовы. Прыняты з'ездам Статут знаменаваў пераход ад кустарніцтва і гурткоўшчыны да адзінай усерасійскай партыйнай арганізацыі, якая будавалася на строгай цэнтралізаванай аснове, абапіралася на пралетарыят усіх нацый Расіі. Унесеныя аб'яднанымі апартуністамі асобныя змяненні ў ленінскі Статут — як, напрыклад, па пытанню аб членстве ў партыі — настолькі супярэчылі яму, што праіснавалі нядоўга і хутка былі адменены. Выбары ў цэнтральныя органы замацавалі перамогу ленінскай большасці прыхільнікаў рэвалюцыйнай партыі.

Як адзначаецца ў пастанове ЦК КПСС «Аб 80-годдзі Другога з'езда РСДРП», з'езд завяршыў працэс аб'яднання рэвалюцыйных марксісцкіх арганізацый Расіі на ідэйных, палітычных і арганізацыйных прынцыпах, распрацаваных Уладзімірам Ільічом Леніным. На гістарычную арэну выйшла партыя новага тыпу — партыя рабочага класа, партыя навуковага камунізму, партыя сацыялістычнай рэвалюцыі і камуністычнай свядомасці». Яе адметнымі рысамі з'яўляецца вернасць марксізму-ленінізму, непрымірымасць да любой разнастайнасці палітычнага апартунізму і тэарэтычнага рэвізіянізму і дагматызму, арганічнае спалучэнне рэвалюцыйнай тэорыі і практыкі, крытычная ацэнка вынікаў сваёй рэвалюцыйна-пераўтвараючай дзейнасці, палітычнае кіраўніцтва рабочым класам і яго арганізацыямі, цесная сувязь з масамі, ідэйная і арганізацыйная з'яднанасць, паслядоўны інтэрнацыяналізм у яе будове і рабоце.

В. МАТУСЕВІЧ,
загадчык кафедры гісторыі КПСС, дацэнт.

(Заканчэнне ў наступным нумары).

Вопыт заслугоўвае ўвагі

ВЫПУСКНІК ПІША ДЫПЛОМНУЮ

На кафедры гісторыі СССР і ўсеагульнай гісторыі нядаўна адбылася стаўшая ўжо традыцыйнай перадабарона дыпломных работ студэнтаў стацыянарнага і завочнага аддзяленняў. Яна паказала, што студэнты-гісторыкі паспяхова авалодваюць практычнымі навыкамі і асноўнымі прынцыпамі вядзення навуковага даследавання, уменнем адбіраць і абагульняць гістарычныя факты, рабіць аргументаваныя навуковыя вывады. Адначасова перадабарона дазволіла выявіць праблемы, яшчэ не вырашаныя ў ходзе падрыхтоўкі дыпломных работ, ухіліць слабыя месцы ў іх, мабілізаваць студэнтаў на паспяховае іх завяршэнне.

Разглядаючы дыпломную работу як завяршаючы этап у працэсе падрыхтоўкі спецыялістаў з універсітэцкай адукацыяй, кафедра ўдзяляе самую сур'ёзную ўвагу кіраўніцтву дыпломнымі даследаваннямі. Тэмы дыпломных работ абмяркоўваюцца на кафедры і напярэдадні пераводу студэнтаў на апошні курс замацоўваюцца за кожным з іх з той мэтай, каб студэнты своечасова змаглі прыступіць да работы над дыпломам.

Асноўныя патрабаванні, якія прад'яўляюцца кафедрай да тэматыкі дыпломных работ, — актуальнасць, адпаведнасць яе сучаснаму стану і перспектывам развіцця гістарычнай навукі, наяўнасць крыніц і літаратуры. Важнае месца ў тэматыцы дыпломаў займаюць пытанні, звязаныя са спецыялізацыяй і курсавым праектаваннем. Гэта сувязь праблематыкі дысцыплін спецыялізацыі, курсавых і дыпломных работ не толькі дае магчымасць студэнту глыбей вывучыць адну з важнейшых гістарычных праблем, але і забяспечвае пастаяннае ўдасканальванне метадаў самастойнай работы, замацаванне практычных навыкаў. Такая пераемная сувязь забяспечвае эфектыўнае ўключэнне ў вучэбны працэс вынікаў навуковых даследаванняў кафедры.

Важнае значэнне мы надаём выбару кіраўнікоў дыпломных работ. Імі, як правіла, прызначаюцца найбольш кваліфікаваныя выкладчыкі, а ў апошнія гады да кіраўніцтва дыпломамі запрашаюцца члены філіяла кафедры, навуковыя супрацоўнікі Інстытута гісторыі АН БССР, сярод якіх доктары гістарычных навук, загадчыкі сектараў Інстытута гісторыі АН БССР В. І. Мялешка, В. А. Палуян, Л. Д. Побаль, кандыдат гістарычных навук Э. Ф. Языковіч, доктар гістарычных навук З. Ю. Капыскі і інш. Дыпломнымі работамі кіруюць таксама вопытныя выкладчыкі БДУ імя У. І. Леніна, іншых ВНУ г. Гомеля. Так, у бягучым навучальным годзе дыпломнай работай студэнта-выдатніка Валерыя Галко на тэму «Жыцце Аляксандра Неўскага» як гістарычная крыніца» кіруе вядомы савецкі гісторык член-карэспандэнт АН СССР В. Т. Пашута.

У час рэгулярна праводзімых кансультацый навуковыя кіраўнікі аказваюць студэнтам кваліфікаваную дапамогу. Яны арыентуюць іх на ўважлівае вывучэнне і ўмелае выкарыстанне марксісцка-ленінскай тэорыі як метадалагічнай асновы дыпломнай работы, даюць метадычныя парады па рабоце з архіўнымі і апублікаванымі дакументамі, дапамагаюць зразумець складаныя тэарэтычныя пытанні. Вялікую дапамогу студэнтам-гісторыкам аказваюць выдадзеныя ў мінулым годзе метадычныя ўказанні да дыпломнай работы па гісторыі СССР, падрыхтаваныя калектывам кафедры. У іх адлюстроўваюцца пытанні выбару тэмы, работы з разнастайнымі крыніцамі і літаратурай, афармлення навукова-даведніцкага апарата.

У сваёй рабоце па кіраўніцтву дыпломнымі даследаваннямі выкладчыкі кафедры ўлічваюць спецыфіку навучання без адрыву ад вытворчасці. У прыватнасці студэнты завочнай формы навучання ў адрозненні ад студэнтаў стацыянара маюць, як правіла, больш абмежаваныя магчымасці доступу да крыніц і навуковай літаратуры, не могуць часта сустракацца са сваімі кіраўнікамі для кансультацый. Але ў той жа час ёсць у іх і перавагі: яны лепш знаёмы з магчымасцямі практычнага прыкладання атрыманых ведаў, маюць пэўны вопыт работы па спецыяльнасці. Улік кафедрай гэтых асаблівасцей — важная перадумова паспяховай падрыхтоўкі і абароны дыпломнай работы студэнтамі, якія займаюцца без адрыву ад вытворчасці.

Калектыў кафедры нацэльвае студэнтаў на распрацоўку праблем гісторыка-краязнаўчага характару, а таксама методыкі навучання і выхавання школьнікаў на ўроках гісторыі. Гэта дазваляе студэнтам на аснове вывучэння мясцовага матэрыялу, перадавога педагагічнага вопыту падрыхтаваць дыпломныя работы, якія маюць вялікае практычнае значэнне. Так, работы студэнтаў-завочнікаў Л. Сузько «Гісторыя горада Мазыра» (дарэвалюцыйны перыяд), Т. Гусінец «З гісторыі развіцця Бабруйскага вытворчага аб'яднання «Бабруйскшына», А. Сцепаненка «Фарміраванне ў вучняў навуковых паняццяў аб развіцці грамадства ў працэсе выхавання камуністычнага светапогляду (на матэрыялах вывучэння гісторыі і грамадазнаўства ў сярэдняй школе)» былі апублікаваны ў мясцовым друку і выкарыстоўваюцца ў лекцыйнай прапагандзе. А работа студэнткі стацыянара А. Закрэўскай «Усходнеславянскі касцюм X—XIII стагоддзяў як гістарычная крыніца» была рэкамендавана ДЭК да друку, выдадзена абласным саветам таварыства і Бюро прапаганды ведаў аб помніках гісторыі і культуры. Гэтыя факты сведчаць аб тым, што дыпломныя работы, прадстаўленыя да абароны, адпавядаюць устаноўленым нормам як па зместу, так і па афармленню. Большасць аўтараў дастаткова свабодна арыентуюцца ў праблемах абраных імі тэм, упэўнена і грунтоўна адказваюць на пытанні членаў Дзяржаўнай экзаменацыйнай камісіі.

Аб высокай якасці дыпломных работ па гісторыі сведчаць лічбы. Так, у мінулым годзе з 22 дыпломных даследаванняў студэнтаў стацыянарнай формы навучання 13 былі ацэнены вышэйшым балам, 9 работ — добрай адзнакай. З 51 дыпломнай работы студэнтаў завочнага факультэта 27 ацэнены на «выдатна», 22 — на «добра» і толькі дзве работы — на «здавальняюча», 16 дыпломных даследаванняў былі рэкамендаваны ДЭК да ўкаранення.

Такім чынам, формы і метады, якія выкарыстоўваюцца калектывам кафедры па кіраўніцтву дыпломнымі работамі студэнтаў як стацыянарнай, так і завочнай формы навучання, забяспечваюць падрыхтоўку высокакваліфікаваных спецыялістаў.

З. САРОКА,
загадчыца кафедры гісторыі СССР і ўсеагульнай гісторыі, дацэнт;
Р. ЛАЗЬКО,
дацэнт кафедры.

ПРАФАРЫЕНТАЦЫЯ

ДАПАМАГЛІ СТУДЭНТЫ

Кім быць? Якой справе прысвяціць сваё жыццё? Гэтыя пытанні заўсёды паўстаюць перад вучнямі, якія заканчваюць сярэднюю школу. Дапамагчы ім у выбары прафесіі, жыццёвай дарогі — значыць, пазбавіць іх ад незадаволенасці, расчаравання непрадумана або выпадкова абранай спецыяльнасцю.

Такую мэту ставілі перад сабой другакурснікі эканамічнага факультэта, калі пад кіраўніцтвам дацэнта кафедры фізіялогіі спорту і спартыўнай медыцыны І. В. Хадалевіч правозілі канферэнцыю па прафарыентацыі ў сярэдняй школе № 26 г. Гомеля. Старшакласнікі з цікавасцю слухалі даклад, падрыхтаваны студэнтамі ГДУ «Задачы прафесіянальнага адбору і вытворчага навучання на сучасным этапе камуністычнага будаўніцтва».

Студэнтка І. Дамантэвіч зрабіла паведамленне «Псіхафізіялагічны профіль асобы і прафесіі», аб асновах фарміравання навыкаў і ўменняў у працэсе працы расказала на канферэнцыі студэнтка С. Канавалава.

Цікавымі былі паведамленні і гутаркі Т. Дудзінай, І. Андруховіч, А. Цяшкоўскай, В. Кавальчук, Г. Мамачкінай, Н. Кудзінавай, А. Ганчаровай, Л. Буравай, Э. Новікавай. Непасрэдна была закранута роля спорту ў асваенні прафесіі.

Кіраўніцтва школы, вучні-дзесяцікласнікі дзякавалі студэнтам за карыснае мерапрыемства, змястоўныя гутаркі, якія дапамаглі многім ацаніць свае здольнасці, зрабіць правільны выбар свайго месца ў жыцці, каб у будучым прынесці найбольшую карысць людзям, грамадству.

А. САБАЛЕНКА,
студэнтка групы Т-22 эканамічнага факультэта.

Палітычны залік

НОВАЯ ФОРМА РАБОТЫ

На гісторыка-філалагічным факультэце, як і ў іншых пярвічных камсамольскіх арганізацыях універсітэта, прайшоў палітычны залік — новая форма ідэйна-палітычнай работы, распрацаваная камітэтам камсамола ГДУ.

Новае заўсёды выклікае шмат спрэчак, сумненняў. Не абышлося без іх і на гэты раз. Трэба адзначыць, што камсамольцы факультэта аднесліся да палітзаліку сур'ёзна, рыхтаваліся да яго з усёй адказнасцю.

Ідэйная накіраванасць камсамольскай работы на факультэце, якую ўзначальвае студэнт 3-га курса В. Лютынскі, знаходзіцца ў цэлым на высокім узроўні, што пацвердзіў і палітычны залік. Гэта і зразумела: нашы студэнты —будучыя гісторыкі і філолагі. Ім прымаць непасрэдны, прафесіянальны ўдзел у грамадска-палітычнай дзейнасці. На факультэце стала традыцыяй праводзіць мітынгі, прысвечаныя Міжнароднаму дню салідарнасці моладзі, многія камсамольцы другога курса з'яўляюцца слухачамі школы маладога лектара факультэта грамадскіх прафесій, каторыя — актыўныя члены універсітэцкага КІДа «Саюз». Удасканальваецца работа ініцыятыўнай групы па напісанню Летапісу народнай славы, сёлета пачата вывучэнне гісторыі Гомельскага кандытарскага аб'яднання «Спартак». У час трэцяга працоўнага семестра другакурснікі будуць працаваць у саставе інтэрнацыянальнага атрада «Дружба-83». Такім чынам, у грамадска-палітычнай рабоце прымаюць удзел многія нашы студэнты. А ці заўсёды гэты актыў выкарыстоўваецца ў поўнай меры?

Самая распаўсюджаная форма ідэалагічнай работы — палітзаняткі. Здараецца, што яны праводзяцца не на належным узроўні. Выступаючыя толькі знаёмяць слухачоў з міжнароднымі падзеямі, не выказваючы да іх сваіх адносін, не звязваючы іх з агульным становішчам у свеце, і не робячы вывадаў. Аднак у наш час кожны мае неабмежаваны доступ да сродкаў масавай інфармацыі, і, натуральна, пераказ газетных паведамленняў не можа выклікаць цікавасці ў аўдыторыі, тым больш — студэнтаў-гісторыкаў і філолагаў. Або яшчэ кажуць, што пры сучаснай інфармаванасці цяжка зацікавіць чым-небудзь слухачоў на палітінфармацыях. У такіх умовах узрастае роля палітінфарматара. Яму неабходна весці гутарку так, каб у прысутных узнікла цікавасць да разглядаемых пытанняў, каб усе імкнуліся прааналізаваць абмяркоўваемую падзею, зрабіць свае вывады. У выступленнях, падрыхтоўка да якіх звычайна даручаецца загадзя, вялікую ролю адыгрываюць пераканаўчыя факты і аргументы, падабраныя дакладчыкам з розных крыніц. Неабходна шырэй выкарыстоўваць тэхнічныя сродкі, карты, табліцы, якія ёсць на кафедрах. На думку палітінфарматара групы Г-21 Д. Цалка, варта было б арганізаваць для ідэйна-палітычнага актыву праслухоўванне выступленняў вопытных лектараў з абласнога Дома палітасветы.

Не пасіўная прысутнасць на дакладах, якія чытаюцца па канспекту, а актыўнае абмеркаванне разглядаемых пытанняў усімі прысутнымі, дыспут, выказванне свайго пункту гледжання — такімі павінны быць палітзаняткі, асабліва тэматычныя. Так лічаць многія камсамольцы груп і адказныя за ідэйна-палітычную работу. Неабходна толькі наладзіць такую пастаноўку справы. Акрамя гэтага, трэба па магчымасці поўнасцю выключыць такія выпадкі, калі на час, адведзены для палітзаняткаў, накладваюцца іншыя мерапрыемствы — розныя заняткі, залікі, рэпетыцыі і г. д.

Правільная пастаноўка ідэйна-палітычнай работы ўплывае і на агульную дзейнасць групы, актыўнасць яе студэнтаў. Так, ніколі не застаецца ў баку ад абмяркоўваемых на сходах пытанняў прафорг групы Г-21 М. Бажко. Актыўная пазіцыя кожнага студэнта адлюстроўваецца на здольнасці ўсяго калектыву выканаць пастаўленыя перад ім задачы. У гэтым сэнсе добра зарэкамендавала сябе група Р-21, камсоргам якой з'яўляецца Ю. Падкуркаў.

Палітычны залік на гісторыка-філалагічным факультэце прайшоў паспяхова, павысіў цікавасць камсамольцаў да палітычных ведаў. Аднак, на наш погляд, многае ў яго правядзенні патрабуе дапрацоўкі. Больш дакладнай павінна быць арганізацыя камсамольскіх бюро. Трэба зрабіць больш змястоўнымі пытанні палітзаліку, зацвярджаць і распаўсюджваць іх загадзя. Многія студэнты адзначалі, што пытанні, якія задаваліся членамі камісіі, былі на ўзроўні ведаў сярэдняй школы і не прапаноўвалі, такім чынам, творчага пошуку студэнтамі правільных адказаў. Таму неабходную дапамогу студэнтам у складанні пытанняў да палітзаліку трэба аказаць выкладчыкам кафедр грамадскіх навук.

На апошнім сходзе камсамольскага актыву універсітэта абмяркоўвалася прапанова — уносіць адзнаку аб здачы палітзаліку ў залікоквую кніжку студэнта. На думку большасці камсамольцаў, гэта немэтазгодна, таму што грамадска-палітычная дзейнасць павінна быць маральна ўсвядомленай неабходнасцю, а не дыктавацца жаданнем атрымаць запіс у залікоўцы.

У цэлым палітычны залік — якасна новы і неабходны этап у падрыхтоўцы да грамадска-палітычнай атэстацыі. Таму трэба рабіць усё для таго, каб ён стаў традыцыйным.

Т. МАСЛЮКОЎ,
член камсамольскага бюро 2-га курса гістфіла, студэнт групы Г-21.

У народных універсітэтах

ПРЫРОДА—ТВОРЦА ЦУДОЎНАГА

У аўдыторыі завешаны шторы. Запалены свечкі. На стэндах — мноства цудоўных ілюстрацый, рэпрадукцый з карцін вядомых рускіх і савецкіх мастакоў-пейзажыстаў...

У такой абстаноўцы ў народным універсітэце маральна-эстэтычнага выхавання праходзіў нядаўна вечар першакурснікаў біялагічнага факультэта «Прырода — творца цудоўнага», падрыхтаваны камсамольцамі групы Б-11 сумесна з бібліятэкай універсітэта. Вечар адкрыла старшыня савета народнага універсітэта на біяфаку Н. Калеснікава.

Вядучая вечара Ірына Кудравец задушэўна, лірычна вяла расказ аб прыродзе як крыніцы ўсяго самага цудоўнага на зямлі. Аб Радзіме, любві да прыроды чыталі вершы студэнты В. Фясюк, Т. Кайдунова, А. Жагулкін.

Рускай бярозцы — сімвалу Расіі — прысвяціў свой верш студэнт 1-га курса, камсорг групы Б-11 С. Ярмак. Аб прыродзе — крыніцы радасці людской, лепшых пачуццяў чалавека чыталі вершы С. Ясеніна і М. Рубцова студэнты А. Доўжык, Ж. Дамасевіч, Т. Радзькова, А. Бондараў, А. Целяпнёва.

У зале гучала музыка П. І. Чайкоўскага, народжаная вялікай любоўю кампазітара да роднай прыроды. Студэнтка В. Кулыба пазнаёміла з творчасцю І. Левітана, вялікага і мудрага майстра рускага пейзажа. Цудоўнае выкананне вершаў, лірычнае гучанне музыкі дапаўнялі маляўнічыя слайды аб прыродзе.

Але ў наш час нельга бачыць у прыродзе толькі крыніцу духоўнага ўзбагачэння. Мы павінны памятаць і аб небяспецы, якая навісла над прыродай, — пагрозе яе знішчэння. Таму так трывожна гаварыла студэнтка З. Скачкова пра віды жывёл і птушак, якія ўжо не сустракаюцца ў прыродзе. З вялікай цікавасцю прагледзелі ўдзельнікі вечара слайды аб рэдкіх відах жывёл і птушак, паказаныя дацэнтам кафедры хіміі А. Я. Малахавай.

На вечары выступіла К. Р. Дарашэнка з гарадскога таварыства аховы прыроды. Яна заклікала студэнтаў берагчы прыроду, выхоўваць у людзей ашчадныя адносіны да яе і ўручыла ўдзельнікам вечара сувеніры.

З добрымі пажаданнямі першакурснікам паспяхова працягваць такія цікавыя і карысныя заняткі ў народным універсітэце выступілі на вечары куратар групы Б-11 А. Н. Баравікова, сакратар камітэта камсамола універсітэта С. У. Аўсеенка.

Н. КАПШАЙ,
бібліятэкар ГДУ.

ІНТЭРНАТАМ — УЗОРНЫ ПАРАДАК І ДЫСЦЫПЛІНУ

На пасяджэнні Савета пры парткоме па рабоце ў інтэрнатах, якое адбылося на мінулым тыдні, разгледжаны пытанні аб выкананні загада рэктара універсітэта аб прапускной сістэме, захаванні правілаў унутранага распарадку ў інтэрнатах, аб іх засяленні ў новым навучальным годзе.

З паведамленнямі па гэтых пытаннях на Савеце выступілі памочнік прарэктара па адміністрацыйна-гаспадарчай рабоце М. П. Шкарбун, старшыня студэнцкага прафкома Н. І. Колтышава, старшыня Савета па рабоце ў інтэрнатах, дацэнт кафедры педагогікі і псіхалогіі Л. Н. Сечка.

У рабоце Савета прынялі ўдзел сакратар парткома М. І. Старавойтаў, прарэктар па вучэбнай рабоце Л. А. Шамяткоў, дэканы факультэтаў, куратары, старшыні студсаветаў, каменданты інтэрнатаў.

Вырашана правесці да канца мая сходы на факультэтах з мэтай растлумачэння студэнтам загада рэктара аб інтэрнатах.

КАБ НЕ ГАНЬБІЛІ ГОНАР УНІВЕРСІТЭТА

28 красавіка бягучага года рэктарам універсітэта быў выдадзены загад аб захаванні студэнтамі правіл сацыялістычнага агульнажыцця ў інтэрнатах. Аднак В. Зарэцкі, Ю. Самарын і А. Папоў з гр. Т-43 эканамічнага факультэта ігнаравалі гэты загад. У ходзе праверак было выяўлена, што яны неаднаразова арганізоўвалі ў інтэрнаце калектыўныя п'янкі, на якія запрашалі пабочных асоб.

Распараджэннем дэкана эканамічнага факультэта ад 17 мая 1983 г. па ўзгадненню са студэнцкім прафкомам названыя студэнты выселены з інтэрната. Яны папярэджаны аб недапушчэнні парушэння вучэбнай дысцыпліны і правіл паводзін у грамадскіх месцах, у адваротным выпадку будуць выключаны з універсітэта.

За амаральныя паводзіны В. Зарэцкі вызвалены ад абавязкаў старасты гр. Т-43.

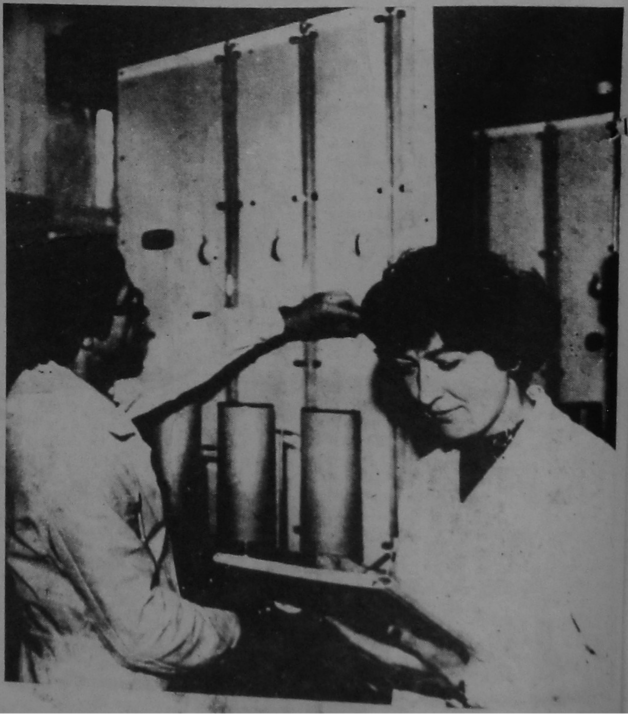

На здымку: лабаранты кафедры інжынернай геалогіі і гідрагеалогіі геалагічнага факультэта В. А. Мікуліч і М. Ф. Краўчанка (на пярэднім плане) рашаюць задачы на гідраінтэгратары ў лабараторыі дынамікі падземных вод.

Фота К. Дзмітэркі.

ПАХОД У ПАРТЫЗАНСКУЮ «КРЫНІЧКУ»

У кожным раёне ёсць мясціны, звязаныя з баявымі подзвігамі савецкіх людзей. На Гомельшчыне такой з'яўляецца «Крынічка», што непадалёку ад Чонак. Тут зараджаўся партызанскі рух. І ўжо стала традыцыяй, што першакурснікі нашага універсітэта кожнай вясной робяць сюды паходы, каб аддаць даніну павагі тым, хто мужна змагаўся за сённяшні шчаслівы дзень.

Вялікае ўражанне засталося ад паходу і ў яго сёлетніх удзельнікаў. З цікавым расказам перад імі выступіў супрацоўнік кафедры фізічнага выхавання палкоўнік запасу А. А. Косцікаў. За гэта яму быў уручаны памятны падарунак.

Ускладзеныя на святую зямлю вянкі сталі глыбокім прызнаннем студэнцкай моладзі загінуўшым барацьбітам за вызваленне нашай Радзімы.

На здымку: асістэнт кафедры оптыкі Г. М. Гадлеўская на практычных занятках са студэнткай трэцяга курса фізічнага факультэта Г. Малашчанка.

Фота К. Дзмітэркі.

З ДУМКАЙ ПРА ЗАЎТРАШНІ ДЗЕНЬ

Большая частка пытанняў, звязаных з забруджваннем навакольнага асяроддзя, павінна разглядацца з дапамогай такой навукі як хімія. У XX стагоддзі ў выніку дзейнасці чалавека ў атмасферы накапілася такая колькасць адходаў вытворчасці, што яны істотна ўплываюць на прыродныя працэсы, прыродны баланс. З цягам часу забруджваючыя атмасферу рэчывы размяркоўваюцца ў біясферы, але не ўсюды раўнамерна. У некаторых месцах іх канцэнтрацыя ужо цяпер настолькі высокая, што пагражае жыццю. Так, напрыклад, у ліпені 1975 года ў г. Нью-Йорку прамысловыя выкіды і выхлапныя газы аўтамабіляў у спалучэнні з доўгачасовай спёкай, высокай вільготнасцю паветра прывялі да ўзнікнення шкоднага смогу. Ядавітыя рэчывы, якія ўтрымліваюцца ў паветры, атручваюць хатнюю жывёлу ў Фларыдзе. У дні, калі ў Лондане стаяць густыя туманы, шэрая імгла, цяжкая, з пахам гару, шчыльна ахутвае дамы, і ў роце людзі адчуваюць металічны прысмак. У Мілане, Турыне паветра бывае адносна чыстым толькі з дзвюх гадзін ночы да 6 раніцы.

Акрамя паветра, забруджваецца і вада. Асаблівую небяспеку ўяўляюць спалучэнні свінцу. Наяўнасць у вадзе такіх рэчываў можа аказаць надзвычай разбуральнае ўздзеянне на жывы арганізм. Трэба таксама нямала зрабіць, каб поўнасцю прадухіліць патраданне нафты ў моры і акіяны як ад нафтаперапрацоўчых прадпрыемстваў, так і ад воднага транспарту. Асаблівую трывогу выклікае той факт, што нафта ў вадзе акіяна распадаецца на маленькія кропелькі і разносіцца на значныя прасторы. Гэта прыводзіць, у выніку, да скарачэння колькасці рыбы, а значыць, дабычы яе і прадуктаў мора.

Мы жывём на Зямлі, і абавязак нашага пакалення — быць клапатлівымі, ашчаднымі гаспадарамі багаццяў сваёй цудоўнай планеты, яе прыроднага асяроддзя, без якога немагчыма ўявіць нармальнае існаванне чалавека. Гэтыя высакародныя намеры ажыццяўляюцца ў практычнай палітыцы КПСС. Нам патрэбна чыстае неба, чыстыя рэкі, аблашчаная чалавекам зямля. Нашы намаганні павінны быць накіраваны на тое, каб ператварыць усю краіну ў квітнеючую зямлю са здаровым кліматам. Мэта высокая і дзеля яе — трэба працаваць і працаваць.

А. НІКАЛАЕЎ,
студэнт групы Б-12 біяфака, член Дружыны па ахове прыроды ГДУ.

Да 140-годдзя з дня нараджэння К. А. Ціміразева

ЗАСНАВАЛЬНІК РУСКАЙ ШКОЛЫ ФІЗІЁЛАГАЎ

У Маскве да Пушкінскай плошчы прымыкае Тварскі бульвар. На адным канцы яго стаіць помнік вялікаму рускаму паэту А. С. Пушкіну, на другім — вучонаму-батаніку К. А. Ціміразеву.

Клімент Аркадзьевіч Ціміразеў нарадзіўся 23 мая 1843 года ў Пецярбургу, па яго словах, «літаральна ў двух кроках ад той скалы, на якую ўзлятае гігант на бронзавым кані» (тут маецца на ўвазе помнік Пятру I).

Бацька і маці Ціміразева не былі рэвалюцыянерамі ў сапраўдным сэнсе гэтага слова. Але царызм яны не маглі цярпець. Гэта нянавісць ад іх перадалася дзецям.

Яшчэ да паступлення К. А. Ціміразева ва універсітэт бацька яго пазбавіўся службы, і вялікая сям'я з васьмі чалавек вымушана была жыць на мізэрную пенсію. К. А. Ціміразеву давялося зарабляць сродкі на жыццё перакладамі раманаў замежных пісьменнікаў.

У 1861 годзе васемнаццацігадовы Ціміразеў паступіў ў Пецярбургскі універсітэт, які закончыў з залатым медалём за адну з навуковых прац. Атрымаўшы дыплом аб вышэйшай адукацыі, малады спецыяліст пачаў плённа займацца пытаннямі агранаміі. У гэты час канчаткова вызначылася яго навуковая захопленасць — фізіялогія раслін.

У 1871 годзе К. А Ціміразеў абараніў у Пецярбургскім універсітэце дысертацыю на тэму аб хларафіле і атрымаў вучоную ступень магістра батанікі. Яшчэ ў час знаходжання за мяжой Клімент Аркадзьевіч выбіраецца прафесарам на кафедры батанікі ў Пятроўскай (цяпер Ціміразеўскай) акадэміі. Так пачалася яго шматгадовая дзейнасць прафесара. У 1875 годзе з'явілася доктарская дысертацыя К. А .Ціміразева «Аб засваенні святла раслінамі». Тады ж ў Пятроўскай акадэміі яму была прадастаўлена першая ў Расіі кафедра анатоміі і фізіялогіі раслін.

Работы Клімента Аркадзьевіча выклікалі і выклікаюць велізарную цікавасць. Яго кнігі «Жыццё расліны», «Земляробства і фізіялогія раслін», «Чарльз Дарвін і яго вучэнне», «Кароткі нарыс тэорыі Дарвіна», «Гістарычны метад у біялогіі» перавыдаваліся вялікімі тыражамі.

Батанік і біёлаг, К. А Ціміразеў вучыць нас не толькі любіць прыроду, але і разумець яе. Як вучоны ён стаіць у адной шарэнзе з карыфеямі навукі — Мендзялеевым, Сечанавым, братамі Кавалеўскімі, Мечнікавым. Усё жыццё ён змагаўся друкаваным і вусным словам супраць усяго таго, што тармазіла ў краіне развіццё і шырокае распаўсюджванне навуковых ведаў.

К. А. Ціміразеў быў адным з самых яркіх і выдатных прадстаўнікоў рускай інтэлігенцыі.

В. ВЕРАМЕЙЧЫК,
асістэнт кафедры батанікі і фізіялогіі раслін, кандыдат сельскагаспадарчых навук.

ДЛЯ ФАРМІРАВАННЯ СВЕТАПОГЛЯДУ

На біялагічным факультэце стала традыцыяй штогод праводзіць навукова-метадычныя канферэнцыі прафесарска-выкладчыцкага саставу па пытаннях фарміравання навуковага светапогляду студэнтаў у працэсе выкладання дысцыплін медыка-біялагічнага і хімічнага цыклаў.

Нядаўна адбылася чацвёртая па ліку такая канферэнцыя. Адзін з дакладаў для яе быў падрыхтаваны асістэнтамі кафедры фізіялогіі чалавека і жывёлін Н. І. Захарчанка і Т. Ю. Гілеп «Фарміраванне навуковага светапогляду студэнтаў у працэсе правядзення лабараторна-практычных заняткаў па фізіялогіі чалавека і жывёлін», кароткі змест якога прапануецца ўвазе чытачоў.

* * *

Фарміраванне навуковага, марксісцка - ленінскага светапогляду — цэнтральнае звяно, сэрцавіна камуністычнага выхавання моладзі, у тым ліку і студэнцкай. Гаворачы аб рабоце партыі з моладдзю, У. І. Ленін лічыў «галоўнай мэтай — выпрацоўку цэласнага рэвалюцыйнага светапогляду».

Фарміраванне светапогляду — гэта складаная комплексная праблема, пры рашэнні якой неабходна кіравацца пэўнымі метадалагічнымі прынцыпамі, а імення, партыйнасцю, сістэмнасцю, навуковасцю, пераемнасцю, комплексным падыходам, адзінствам прафесіянальнай і сацыяльнай адказнасці.

У час правядзення лабараторна-практычных заняткаў законы тэорыі фізіялогіі чалавека і жывёлін і спецыяльных дыс... законамі дыялектычнага матэрыялізму. Сучасны курс фізіялогіі чалавека і жывёлін прадастаўляе значную магчымасць для фарміравання ў студэнтаў дыялектыка - матэрыялістычнага светапогляду.

Пры выкладанні фізіялогіі чалавека і жывёлін дакладна раскрываюцца філасофскія законы і заканамернасці развіцця, знаходзяць прыродазнаўчае навуковае пацвярджэнне многія філасофскія катэгорыі і прынцыпы матэрыялістычнай дыялектыкі, такія як: прынцып усеагульнай узаемасувязі з'яў, які праяўляецца ў карэлятыўных адносінах органаў і сістэм у арганізме, тканак — у складзе органа, клеткі і няклетачных структур у складзе тканак; прынцып цэласнасці арганізму, што выражаецца ў складанасці і ўзаемасувязі яго частак, напрыклад, косці, звязкі і мышцы ўзаемазвязаны ўнутры апарата рухаў, які праз перыферычную нярвовую сістэму звязаны з цэнтральнай; а нярвовая і крываносныя сістэмы, як інтэгратыўныя аб'ядноўваюць усе сістэмы арганізму; яго сувязь з асяроддзем, у сувязі з якім — геаграфічным, біялагічным, сацыяльным — развіваецца чалавек, уздзеянне прафесіі праяўляецца на будове асобных сістэм чалавечага цела і іх функцыяніраванні. Пры вывучэнні розных сістэм арганізму (кровазварот, дыханне і г. д.) адзначаецца залежнасць функцый органаў і сістэм ад іх структурных асаблівасцей. У кожным праяўленні жыццедзейнасці арганізму выкрываюцца прычынна-выніковыя сувязі, шэраг прыкладаў для ілюстрацыі многіх філасофскіх катэгорый, напрыклад, адзінкавага і агульнага; зместу і формы; сутнасці і з'явы. На занятках даецца магчымасць наглядна прадэманстраваць дзеянне асноўных законаў дыялектыкі. Студэнты самастойна выконваюць лабараторныя эксперыментальныя работы, звязаныя з растлумачэннем асноў мыслення з матэрыялістычных пазіцый. Шэраг даследаванняў, выконваемых студэнтамі па фізіялогіі цэнтральнай нярвовай сістэмы, дапамагае ім зразумець складаныя працэсы мыслення і свядомасці, як функцыі матэрыяльных адзінак — нярвовых клетак. Пры вывучэнні вышэйшай нярвовай дзейнасці на прыкладзе прац І. П. Паўлава раскрываюцца асноўныя заканамернасці ўмоўнарэфлектарнай дзейнасці: фізіялагічныя асновы ўтварэння ўмоўных рэфлексаў, узаемаадносіны працэсаў узбуджэння і тармажэння пры ўмоўнарэфлектарнай дзейнасці, індывідуальныя асаблівасці той дзейнасці, яе змяненні ў норме і паталогіі ў жывёлін і чалавека. Работы па вышэйшай нярвовай дзейнасці дапамагаюць зразумець адно з складаных пытанняў: суадносіны псіхічнага і фізіялагічнага.

Засваенне студэнтамі ведаў аб дынаміцы жыццёвых працэсаў і заканамернасцях дзейнасці мозгу ў значнай ступені садзейнічае глыбокаму пранікненню ў сутнасць ленінскай тэорыі адлюстравання.

На прыкладах дасягненняў фізіялогіі можна паказаць, што любыя праяўленні жыццядзейнасці варта разглядаць як адлюстраваныя працэсы. Можна выдзеліць некалькі ўзроўняў адлюстравання рэчаіснасці (спецыфічныя зрухі абмену рэчываў, адаптыўныя рэакцыі на аснове раздражняльнасці і ўзбуджальнасці, складаныя рэфлексы і, нарэшце, чалавечая свядомасць).

Пытанні ў гэтым аспекце больш за ўсё паспяхова вырашаюцца з выкарыстаннем тэорыі інфармацыі, згодна якой перадача сігналаў адбываецца без такога пераўтварэння, якое парушыла б інфармацыйную эквівалентнасць паміж пачатковым і апошнім звяном перадачы. Гэты прынцып, з якім звязана адлюстраванне найбольш важных параметраў акружаючых матэрыльных цел і з'яў, дазволіў П. К. Анохіну, сфармуляваць уяўленне аб «інфармацыйным эквіваленце аб'екта». Інфармацыя аб уласцівасцях знешняга аб'екта ў выглядзе пэўнай частаты і формы нярвовых імпульсаў перадаецца ў кару вялікіх паўшар'яў галаўнога мозга, дзе і ствараецца суб'ектыўны вобраз дадзенага аб'екта.

Фарміраванне навуковага светапогляду студэнта-біёлага немагчыма без уліку навейшых дасягненняў прыродазнаўства і тэхнікі. Гэта датычыцца менавіта тых дасягненняў, якія істотна змяняюць нашы веды аб свеце, месце чалавека ў ім, уяўленні аб праграме яго сацыяльных паводзін і г. д. Іншымі словамі, дасягненні прыродазнаўства і тэхнікі становяцца элементамі светапогляду, калі яны філасофскі абагульнены, тэарэтычна асэнсаваны. За апошні час і фізіялогія чалавека і жывёлін, як навука, абагацілася такога роду данымі, якія дазволілі па-новаму асэнсаваць многія функцыі асобных тканак, органаў, сістэм і арганізму ў цэлым.

Пры правядзенні лабараторных заняткаў па фізіялогіі чалавека і жывёлін ставіцца задача навучыць студэнта не толькі творча мысліць, але і творча прымяняць свае веды, асэнсоўваць атрыманыя вынікі, рабіць вывады. На гэты бок пазнаваўчай дзейнасці студэнтаў-біёлагаў звяртаецца асаблівая ўвага. Студэнтам для выпрацоўкі логікі мыслення і развіцця самастойнасці прапануецца рыхтаваць рэфераты і невялікія даклады на прапанаваныя тэмы, самастойна з выкарыстаннем метадычных указанняў выконваць лабараторныя работы, рабіць адпаведныя вывады па атрыманых выніках, знаёміцца з рознымі напрамкамі і гіпотэзамі ў фізіялагічнай навуцы.

На лабараторных занятках паглыбляюцца і замацоўваюцца тэарэтычныя веды, атрыманыя студэнтамі на лекцыях, выпрацоўваюцца навыкі творчай самастойнай працы, правяраюцца навукова-тэарэтычныя палажэнні эксперыментальным шляхам, развіваецца крытычнае мысленне, паказваецца, што ўсе якасна разнастайныя з'явы і працэсы жывога арганізму ўзаемазвязаны адзін з адным, уяўляюць розныя формы адзінай, вечна рухомай матэрыі, існуючай незалежна ад нашай свядомасці.

Н. ЗАХАРЧАНКА,
Т. ГІЛЕП,
асістэнты кафедры фізіялогіі чалавека і жывёлін.